

Horváth Zoltán¹

A VÉDELMI TARTALÉKOLÁS TÖRTÉNETE, JOGSZABÁLYI ALAPJAI, A TARTALÉKOK TÍPUSAI ÉS RENDELTETÉSE

I. rész

HISTORY, LEGAL BASES, TYPES AND PURPOSE OF DEFENSE
RESERVES

I. part

DOI: 10.30583/2020/1-2/284

Absztrakt

Az elmúlt évek válsághelyzeteinek kezelése nyomán előállt logisztikai biztosítás körüli anomáliák ráirányították a figyelmet a gazdaság biztonságos működésének fontosságára. A 2010. évi tiszai árvízi védekezés idején vagy a kolontári vörösiszap-tározó gátszakadása következtében kihirdetett veszélyhelyzet kezelésénél a beavatkozó erők nem mindig tudtak gyorsan és hatékonyan támaszkodni a nemzetgazdaság erőforrásaira, illetve a védelmi szervek saját tartalékkészleteire.

A nemzetgazdaság védelmi felkészítése, ezen belül a védelmi célú tartalékolás komplex rendszere napjainkban állandó vizsgálat tárgyát képezi. Az elmúlt évtizedben több próbálkozás is történt a rendszer átalakítására, de az érdemi eredményt nem hozott.

A szerző a két cikkből álló cikksorozatban a következő kérdésekre keresi a választ:

- *Miért kell a tartalékolással foglalkozni?*
- *Mire valók a védelmi tartalékok?*
- *Hogyan illeszkedik a tartalékolás a napi működéssel összefüggően a katasztrófa való felkészüléshez?*
- *Milyen jogszabályi háttér áll rendelkezésre, és léteznek-e jogszabályi anomáliák a védelmi célú tartalékolás rendszerében?*

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendvédelmi Tagozat, kiképző-évfolyamparancsnok, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, doktorandusz, e-mail: horvath.zoltan@uni-nke.hu;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8505-5339>

A szerző a cikksorozat² első részében bemutatja a tartalékolás történelmi kialakulását, melynek keretében 2011-től napjainkig ismerteti a védelmi célú tartalékolás rendszerét, jogszabályi hátterét, a védelmi tartalékok típusait, azok főbb jellemzőit, valamint a kialakításukkal és hozzáférésükkel kapcsolatos jogi szabályozást.

Kulcsszavak: védelmi tartalékolás, gazdaságbiztonság, készletek, tartalékok, jogi szabályozás

Abstract

Anomalies in logistics insurance that have arisen as a result of managing the crises of recent years have highlighted the importance of safe operation of the economy. During the 2010 flood defense in Tisza, or in dealing with an emergency occurring as a result of the collapse of the red mud reservoir in Kolontar, the response forces were not always able to rely quickly and efficiently on the resources of the national economy and on the reserves of the defense authorities. The defense system of the national economy, including the complex system of defense-related reserves, is now under constant examination. In the two-article series, the author seeks answers to the following questions:

- first, why should be reserve deal?*
- second, what are defence reserves for?*
- and third, what laws govern protection reserves?*
- what are the problems with this and what is the relationship between reserve and inventor-management in disaster management?*

In the following article, I present the historical development of the reserve, in which I describe the system of defense reserves, legal background, types of defense reserves, their main characteristics, and regulation of their access from 2011 to the present. I analyze the regulatory legislation for reserve types.

Keywords: defense reserve, economic security, stocks, reserves, legal regulation

² A cikkben feldolgozásra kerülő témát érintően konkrét számszerű adatokat és mennyiségeket a minősített adatkezelés szabályai miatt nem említek.

Bevezetés

Az elmúlt évtizedben bekövetkezett kritikus helyzetekben, mint például a 2009-es földgázellátási válsághelyzetben³ vagy az észak-dunántúli áramkimaradásnál⁴, a gazdaság működésében érezhető zavarok jelentkeztek.

A bekövetkezett események tapasztalatai azt mutatták, hogy az úgynevezett elsődleges beavatkozást szolgáló központi tartalékok igénybevétele nem történt meg, ezáltal a védekezés anyagi támogatási lehetőségének hatékonysága nagymértékben lecsökkent. Ennek oka, hogy az elsődleges beavatkozók alapvetően a saját készleteikre támaszkodtak, valamint azonnali beszerzésekkel egészítették ki a védekezés anyagi-technikai igényeit.

Ugyanakkor, a helyi önkormányzatoknál komoly problémát jelentett, hogy semmiféle ténylegesen mozgósítható tartalékok nem, vagy csak részlegesen álltak rendelkezésre.

A tartalékok szerepére vonatkozóan a 2010. évi árvízi katasztrófa-eseményekkel összefüggésben az Állami Számvevőszék (a továbbiakban: ÁSZ) vizsgálatot tartott, melynek célja a védekezés anyagi-technikai feltételeinek megvalósulása volt. Az ÁSZ megállapította, hogy a védekezések tervezésénél és végrehajtásnál nem lettek figyelembe véve a helyi önkormányzatok rendelkezésére álló erőforrásai

³ A 2009. januári orosz-ukrán földgázválság, amikor az Ukrajna felől érkező földgázellátás leállítását példátlan méretű – európai szintű - zavarhoz vezetett, rávilágított arra, hogy nem lehet kizárni egy újabb, jelentős földgázellátási zavar lehetőségét. A válságból leszűrt tanulság az, hogy a szükséges intézkedéseket már előre ki kell dolgozni, elő kell készíteni, és az ágazatokon túlmutatóan össze kell hangolni ahhoz, hogy következetesek és eredményesek legyenek.

⁴ 2009. január 27-30. között 52 ezer fogyasztónál volt tartós áramkimaradás a január 27-én este kezdődött havazás miatt, amely súlyosan megrongálta a távvezetéseket. Az üzemzavar Zala és Vas megyében, a 31 ezer kilométeres hálózaton belül, összesen 155 települést érintett, és az áramszünet okozta vízellátási problémák csak 2009. január 30. estére oldódtak meg. A Magyar Energia Hivatal szakemberei vizsgálták a meghibásodás okait, és megállapították, hogy a nagy mennyiségű, vizes tapadó hó, valamint az erős szél, a viharos szellőkések okozták a meghibásodásokat, a vezetékszakadásokat és az oszlóptöréseket. Az ilyen típusú időjárási anomáliák rámutatnak a kritikus infrastruktúraelemek kitérttségének, valamint a tervszerű karbantartás és a felújítások ütemezett végrehajtásának fontosságára.

(logisztikai, szakmai, műszaki és pénzügyi felkészültség)⁵, valamint többen nem rendelkeztek a védekezéshez szükséges eszközökkel, készletekkel. Továbbá, nem volt információjuk a védekezésbe bevonható, más tulajdonát képező (helyi gazdasági társaságok, vízi társulatok, lakosság tulajdona), lebiztosított eszközök mennyiségéről és műszaki állapotáról.⁶

A 2010. évi vörösiszap-katasztrófa következményeinek elhárítása során akadályt jelentett például a védelmi tartalékok különböző szerveknél, különböző helyeken való tárolása, a központi nyilvántartás hiánya. Ezt példázza a Devecser lakosságának tervezett kitelepítéséhez szükséges fektető anyagok azonnali Győrbe szállításának nehézkes kivitelezése. Ebből is megállapítható, hogy a 2010. évi katasztrófáknál, az árvízi védekezés idején vagy a vörösiszap-tározó gátszakadása következtében kihirdetett veszélyhelyzet kezelésénél a beavatkozó erők nem mindig tudtak gyorsan és hatékonyan támaszkodni a nemzetgazdaság nyújtotta erőforrásokra, tartalékkészletekre.

Ezek az események rámutattak a készletek szükségességére és az esetlegesen várható igényeket figyelembe vevő mielőbbi fejlesztések elvégzésére.

Ki kell emelni azt a tényt, hogy egy nemzetgazdaság biztonsági tartalékai többféle funkciót képesek ellátni. Magukba foglalják – többek között – a termelés folyamatosságát lehetővé tevő, az ellátás-biztonsági és az elsődleges beavatkozó fegyveres és rendvédelmi szervezetek működéséhez, ellátásához szükséges védelmi tartalékokat, más szóval, az *ellátás-biztonsági* és *védelmi célú* tartalékokat. Egyfajta követelményként említem meg, hogy a tartalékképzés és - fenntartás nem csak az állami készletek és eszközök felhasználásával, hanem a gazdaság nem állami szereplőinek tényleges közreműködésével történik, és alapvetően a nemzetgazdaság erőforrásaiból kerül kialakításra. Az erre vonatkozó jogi szabályozás megléte és a szabályozás révén létrehozott tartalékokhoz való hozzáférés, a tartalékok képzéséhez

⁵ JELENTÉS a természeti katasztrófák megelőzésére, elhárítására, következményeinek felszámolására kialakított rendszerek ellenőrzéséről. Az ÁSZ a jelentésében rögzítette: „A jogszabályok nem biztosították az önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátásához szükséges logisztikai, szakmai, műszaki és pénzügyi erőforrások, valamint ezek felhasználásának területi összhangját.” (Állami Számvevőszék, 2011. 14. oldal)

⁶ JELENTÉS a természeti katasztrófák megelőzésére, elhárítására, következményeinek felszámolására kialakított rendszerek ellenőrzéséről. (Állami Számvevőszék, 2011. 39-40 oldal)

szükséges források biztosításának kérdései kiemelt fontosságúak egy piacgazdasági környezetben.

A „Magyarország védelmi igazgatása a közigazgatás új környezetében” című tanulmánykötetben a védelmi tartalékolás fejezetben a következőket olvashatjuk: *„Az elmúlt másfél évtized gazdasági kihívásainak következményeként megnövekedett a nem kifejezetten védelmi rendeltetésű, de a gazdaság működését is befolyásoló válsághelyzetekben is szükséges, többcélúan felhasználható gazdaságbiztonsági tartalékok (pl. energetikai, illetve élelmiszer-tartalékok) szerepe. Mérséklődött a honvédelmi célú tartalékok súlya, növekedett a katasztrófavédelmi és egyéb rendvédelmi szervek készleteinek jelentősége. A fegyveres konfliktus veszélyének csökkenését követően az egyéb válsághelyzetekben felhasználható tartalékok fontossága érezhetően nőtt.”*⁷

2010-től a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet egy új logisztikai rendszert épített, amely célul tűzte ki, hogy különleges jogrendi időszakban képes legyen ellátni a hivatásos katasztrófavédelem jogszabályban meghatározott feladatait, valamint a polgári védelmi szervezetek részére megfelelő logisztikai támogatást nyújtson a saját szervezeti és a nemzetgazdasági erőforrások összehangolt alkalmazásával. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv logisztikai rendszerének megújításakor cél volt a katasztrófavédelmi célú tartalékok újragondolása, kiemelten a meglévő tartalékok felülvizsgálata és a tényleges műveleti erőforrásokat biztosítani képes gazdasági háttér megújítása. Ez az újragondolt tartalék magába foglalta volna a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet profiltisztított, inkurrencia-mentes saját készleteit, a civil, vállalkozó szférától polgári jogi jogviszony mentén megvalósuló lebiztosításait és lekötött gyártási kapacitásait. Ezek tették volna lehetővé az azonnali beavatkozások időszaktól független végrehajtását. A következő fejezetben áttekintem a tartalékolás történeti kialakulását, annak rendszerét és jogszabályi hátterét.

A tartalékolás értelmezése, kialakulásának történeti áttekintése és jogszabályi háttere

A tartalék hétköznapi értelemben az a félretett erőforrás (anyag, eszköz, pénz stb.), amelyre adott pillanatban nincs ugyan szükség, de

⁷ BAÁN-BORS-CSIFFÁRY-HÁRI-KOCSIS-SZENTES, 2014. 234. oldal

később használni fogjuk. Az adott pillanatban rendelkezésre álló tartalék tehát a használatban, alkalmazásban lévő erőforrásaink egy meghatározható és elkülöníthető hányada. Ha közgazdaságtani oldalról vizsgáljuk a kérdést, akkor eljutunk a készlet fogalmához. A készletet úgy definiálhatjuk, hogy „*Készletek alatt mindazon anyagi javakat, termékeket értjük, amelyek egy adott időpontban a vállalatnál rendelkezésre állnak.*”⁸ A piacgazdasági körülmények között működő termelővállalat a készletek és ezen belül a működtetéshez szükséges tartalékok meghatározását a készletgazdálkodás feladatán belül határozza meg. Egyszerre cél a termelés folyamatos biztosítása és a biztonságos üzemvitel, de kiemelt cél a költségek lehetőség szerinti alacsonyan tartása. A sok készletezési egységgel dolgozó vállalat – tehát amelynek sok alapanyagot kell raktároznia – esetében komoly üzleti problémát jelent egy olyan készletezési stratégia kidolgozása, amely egyaránt képes megfelelni a változó értékesítési igényeknek és a pénzügyi korlátoknak. A készletekre vonatkozó csoportosításokat áttekintve szükségleti szintek alapján megkülönböztetünk alapanyagokat, segédanyagokat, félkész termékeket, alkatrészeket, javításhoz, működtetéshez szükséges tartalékanyagokat. A működtetéshez szükséges tartalékok célja tehát egy vállalat vonatkozásában a működés zavartalanságának, a termelés fenntartásának biztosítása.

Báthy Sándor a témában írt cikkében úgy fogalmaz, hogy a védelmi célú tartalékolás rendeltetése a védelmi tevékenységek megkezdésének és hosszabb-rövidebb ideig való folytatása anyagi-technikai feltételeinek megteremtése⁹. A védelmi célú tartalékolásról szóló cikkeket áttekintve meg lehet határozni bizonyos képességek vonatkozásában bizonyos tartalékolási mennyiségi elveket, metódusokat. Teljes kifejtés igénye nélkül például:

- A Magyar Honvédségnél - hasonlóan a NATO-ban elfogadottakhoz – a csapatoknál 7, a központi szerveknél a teljes állományhoz viszonyítva 23 napi készlet, mindösszesen 30 közepes intenzitású harcnap szükséglete áll rendelkezésre.
- A hivatásos katasztrófavédelmi szerv HUNOR hivatásos mentőszervezetének készletei több beavatkozási helyszínen 10 napon keresztül napi 24 órás munkavégzésre való képességre lettek meghatározva és összeállítva¹⁰.

⁸ KOLTAI 2006, 29-33. oldal

⁹ BÁTHY, 2007. 1. oldal

¹⁰ HORVÁTH, 2013. 26. oldal

A nemzetgazdaság védelmi felkészítésének meghatározó eleme a védelmi célú tartalékolás. Alapvetően meg lehet állapítani, hogy a védelmi célú tartalékok képzése törvényi és egyéb jogszabályi előírások alapján, alapvetően a piacról beszerezhető eszközök alkalmazásával, esetenként hatósági eljárásokkal és ellenőrzésekkel – például a rögzített hadiipari kapacitásokra vonatkozóan -, a központi költségvetési forrásokból és a hatályos közbeszerzési és egyéb központosított vagy speciális beszerzési eljárással történhet. Természetesen, az így képzett védelmi célú tartalékok még önmagukban nem bevethető erőforrások az ezt mozgató és alkalmazó logisztikai képességek és a képzett szakemberállomány nélkül. A következőkben áttekintem a tartalékolás jogszabályi környezetének változását és a tartalékolás értelmezésében bekövetkezett módosításokat.

Hazánkban az első tartalékolásra vonatkozó szabályozás 1912-ben jelent meg. A háborúra való felkészülés jogszabályi megalapozása érdekében két törvénycikk került kihirdetésre: az 1912. évi LXVIII. törvénycikk a hadiszolgáltatásokról és az 1912. évi LXIII. törvénycikk a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről. Ekkor fordult elő első alkalommal, hogy egyes fémárukra és járművek tartalékolására, igénybevételére, valamint a mozgósítás idején a fegyveres erő szükségleteire, a hadviselés érdekében szükséges személyes vagy gazdasági, anyagi szolgáltatásokra jogi szabályozás készült.

A II. világháborúra való felkészülés jegyében a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikkben már országmozgósítási rendszer került megfogalmazásra, amely meghatározta a gazdaság háborúra való felkészítésének rendjét. Medveczky Mihály ebben a tárgykörben írt publikációjában erről az időszakról a következő megállapítást teszi: *„nevezett honvédelmi törvény tartalmazta a háború idején igénybe vehető honvédelmi dologi szolgáltatások, honvédelmi érdekű gazdasági korlátozó intézkedések elrendelésének szabályait, tulajdonképpen a későbbi gazdaságmozgósítás szabályozását. A honvédelmi dologi szolgáltatások elrendelésének célja a honvédség ellátása és felszerelése, valamint a polgári lakosság elsőrendű szükségleteinek kielégítése volt.”*¹¹

Hazánkban a háborút követően felállításra került az úgynevezett *Gazdasági Főtanács*, amely 1945. november 24. és 1949. november 2. között működött. Feladatkörében a kötött gazdálkodási rendszer

¹¹ MEDVECZKY 2015, 3. oldal

bevezetésének eszközeivel, széles hatáskörben, önálló rendeletalkotási jogkörrel felruházva, felelt a nyersanyagtermelés, az energia- és élelmiszer-ellátás, a pénzgazdálkodás, az export-import szabályozás és a háborús jóvátétel végrehajtásáért. *A Gazdasági Főtanács rendelkezte el az ipari és mezőgazdasági tartalékok képzését is.*

A Gazdasági Főtanács megszűnését követően feladatát a *Népgazdasági Tanács* és az *Országos Tervhivatal*¹² vette át. A Népgazdasági Tanács feladata lett a gazdaságfejlesztés és -tervezés irányelveinek meghatározása, a gazdasági szervek működésének összehangolása, a gazdasági centralizáció megvalósulása érdekében. Az 1950-es évektől az Országos Tervhivatal hatás- és feladatkörébe tartozott a gazdaság egészére kiterjedően a távlati és az operatív gazdasági tervjavaslatok kidolgozása és az aktuális ötéves terv végrehajtásának ellenőrzése.

Ezekben az években létrehozásra került az úgynevezett Állami Tartalék, amely magába foglalta a hadiipar és a hadsereg alapvető nyersanyag- és üzemanyagkészleteit, valamint erre a célra fenntartott raktár- és üzemanyag-tároló hálózatot.¹³

1960-ban elfogadták a honvédelemről szóló 1960. évi IV. törvényt, amely egyfelől meghatározta a honvédelem feladatát és az országmozgósítási rendszer alapelveit, amely a tervgazdasági rendszer sajátos működési mechanizmusaira épült. Az országmozgósítás rendszerének kiépítése mellett a tartalékolásban is történtek szervezeti változások.

1967-ben kormányrendelettel létrehozták az *Állami Termékgazdálkodási Igazgatóságot* az intervenciós és közraktározási feladatok ellátására. 1981-ben létrehozásra került a *Közraktározási Központ*¹⁴, ennek bázisán 1986-ben létrejött az *azóta megszüntetett Tartalékgazdálkodási Igazgatóság*, amely 1995-től *Tartalékgazdálkodási Közhasznú Társaság* néven működött tovább. Ezzel párhuzamosan felállításra

¹² A hároméves gazdasági tervről szóló 1947. évi XVII. törvénycikk 3. § (2) alapján: „*Felhatalmaztatik a minisztérium, hogy a terv és részleteinek kidolgozására és végrehajtásának ellenőrzésére Tervgazdasági Tanácsot és Országos Tervhivalt létesítsen.*”

¹³ GAZDA, 1992.

¹⁴ A tartalék-gazdálkodás és a közraktározás 1985. január 1-vel kettévált, és létrejött az ÁTI közraktározási Vállalat, hét országos hálózatú közraktár közvetlen állami irányítás alatt álló szervezeteként.

került az azóta átalakított *Egészségügyi Készletgazdálkodási Intézet*¹⁵, és további ágazati tartalékolással foglalkozó szervezetek alakultak (Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Tartalékgazdálkodási Közhasznú Társaság, Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség¹⁶).

A védelmi tartalékolás 1990 utáni helyzete, jogszabályi háttere

A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 1989. évi XXXI. tvr. (új Alkotmány) megteremtette a parlamenti demokráciát és a szociális piacgazdaságot megvalósító jogállamba való békés átmenet jogi alapjait. Ebben az időszakban történt meg, hogy a Minisztertanács 3344/1989. sz. határozata alapján a polgári védelem a HM-től a Belügyminisztériumhoz átkerült, valamint a megszűnő Országos Tervhivatal feladatkörét a Pénzügyminisztérium vette át.

A demokratikus rendszerben tarthatatlanná vált a hidegháborús korszakban kialakított országmozgósítási rendszer, ezért a védelemigazgatási szakemberek 1992-ben a kormány elé terjesztették a védelmi felkészítés és az országmozgósítás koncepcióját, amelyet a kormány a 3124/1992. (III. 26.) számú határozatával elfogadott, és meghatározta a védelmi felkészítés még ma is működő rendszerét.

¹⁵ A népjóléti miniszter 1996. május 1-jei hatállyal alapította meg az Egészségügyi Készletgazdálkodási Intézetet (EKI). Jogelődje a megszüntetett Egészségügyi Készletgazdálkodási Igazgatóság volt. Alapításkori feladata az Állami Egészségügyi Tartalékkészletekkel (ÁEÜT) való hatékony gazdálkodás, a készletek naprakész nyilvántartása, ellenőrzése, a készletek állagmegóvása és minőségmegóvó cseréje, a készletek fejlesztésére javaslatok készítése, tárolásra szolgáló raktárhálózat fenntartása és működtetése volt. A központi hivatalok és a költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával kapcsolatos intézkedésekről szóló 312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat értelmében az Egészségügyi Készletgazdálkodási Intézet (EKI) 2017. január 1. napjával jogutódlással megszűnt, jogutódja az Állami Egészségügyi Ellátó Központ (ÁEEK) lett.

¹⁶ A Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség jogelődje a Kőolaj és Kőolajtermék Készletező Szövetség volt. A szervezetet a behozott kőolaj és kőolajtermék biztonsági készletezéséről szóló 1993. évi XLIX. törvény hozta létre abból a célból, hogy Magyarországon megfelelő mennyiségű kőolaj biztonsági készlet álljon rendelkezésre, míg a földgáztárolás biztonsági készletezését a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. törvény írja elő.

Az 1990-es rendszerváltás utáni első, a védelmi tartalékolást egységesen szabályozó dokumentum – a Pénzügyminisztérium által előterjesztett 3344/93-as kormányhatározat¹⁷ – határozta meg az egyes tartalékok elérendő készletértékét. Bár a kormányhatározat előírta a készletek minimális mennyiségét, de célként nem rögzítette a védelmi célú tartalékok értékének megőrzését, valamint elmaradt a készletek folyamatos megújításának, fejlesztésének előírása, és azoknak az elvárt képességekhez történő igazítása. Ebben az időszakban több olyan jogalkotási és rendszerszintű változás történt, amely közvetlenül is befolyásolta a védelmi célú tartalékolás, valamint a gazdaságfelkészítés rendszerének szükséges változtatási igényét. Ilyen változásnak tekinthető az 1996-os polgári védelmi törvény¹⁸ elfogadása, a NATO-hoz 1999. március 12.-étől történő csatlakozást követően a befogadó nemzeti támogatás, mint új feladatrendszer, továbbá az 1999-ben elfogadott katasztrófavédelmi törvény¹⁹ elfogadása.

1993-ban az országgyűlés határozatot²⁰ hozott, hogy az ország fegyveres védelmét alapvetően nemzeti alapokon kell megszervezni. Az elfogadott alapelvekben kiemelt szerepet kapott a nemzetgazdasági erőforrásokra épülő úgynevezett gazdasági háttér igénye, amely az új honvédelmi törvény²¹ 1. § (1) pontjában is megjelent: „Az ország honvédelmi képességének fenntartásában a Magyar Köztársaság alapvetően a saját erejére: nemzetgazdaságának erőforrásaira (...) épít.” Ki kell emelni, hogy ezen jogszabályokban jelenik meg először a gazdaságmozgósítás kifejezés, és ezzel kapcsolatban a Kormánynak, valamint a polgármestereknek nevesít feladatokat az alábbiak szerint:

„8. § (1) A Kormány az ország védelmi felkészültségének biztosítása céljából (...)

b) dönt a gazdaságmozgósításról, meghatározza az ország védelmi célú tartalékait, hadiipari kapacitását, valamint a

¹⁷ 3344/1993. Korm. határozat a nemzetgazdaság minősített időszaki teljesítőképességéről, a Magyar Honvédség (a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek) gazdaságmozgósítási igényeinek kielégítéséről

¹⁸ 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről

¹⁹ 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről

²⁰ 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről

²¹ 1993. évi CX törvény a honvédelemről

közlekedés, a távközlés és a hírközlés honvédelmi célú felkészítésének és fejlesztésének állami feladatait;

(4) A Kormány az éves költségvetési tervben (...) b) az a) pontban foglaltaktól elkülönítve tervezi a honvédelmi felkészítéssel és a gazdaságmozgósítással - ezen belül a Honvédelmi Tanács működési feltételeinek és a lakosság légi riasztásának biztosításával - kapcsolatos költségeket, valamint gondoskodik a jóváhagyott költségvetési átcsoportosítások végrehajtásáról.

19. § (1) *A polgármester illetékességi területén (...) g) közreműködik a gazdaságmozgósítás helyi feladatainak szervezésében és ellátásában;”*

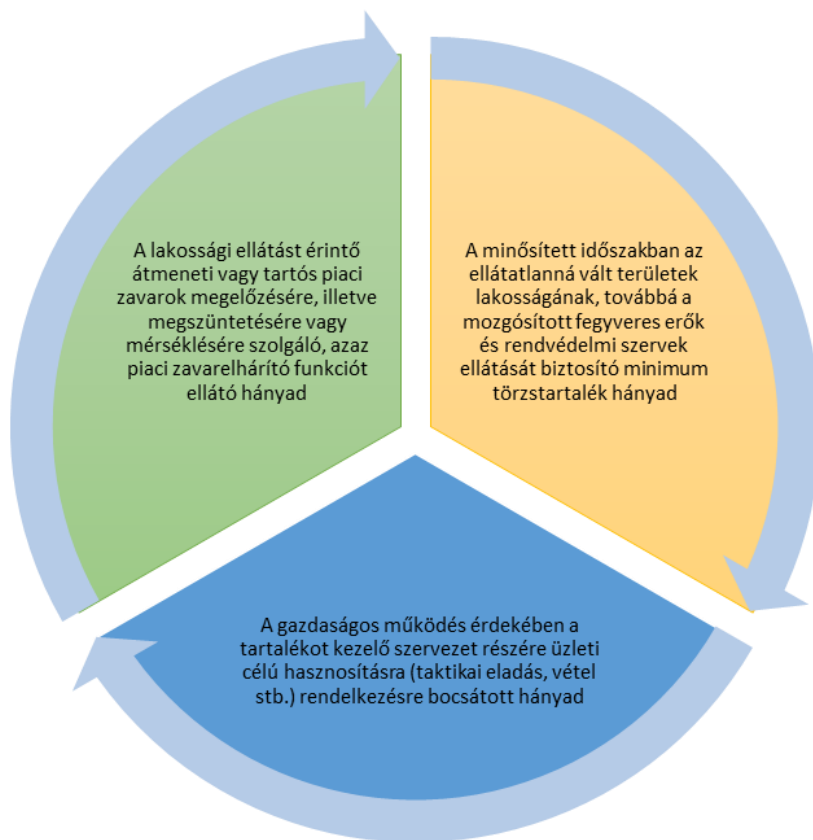
A védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozására az 1041/1994. (V. 31.) kormányhatározat²² adta az első módszertani útmutatót. Ez már részletesebben szabályozta a tartalékolást, mint feladatot, illetve az egységes pénzügyi nyilvántartás létrehozásához adott iránymutatást, de még magában hordozta a korábbi hidegháborús felkészülés logikáját és a rendkívüli állapotra koncentráló terminológiát. 1994-ben rendeleti szabályozás született piaci zavarok esetén a lakosság alapvető ellátása, valamint a mozgósított fegyveres erők és rendvédelmi szervek biztosítása érdekében az úgynevezett Gazdaságbiztonsági Tartalékról²³.

A Gazdaságbiztonsági Tartalékról szóló rendelet alapján létrehozásra került a *Gazdaságbiztonsági Tartalékolási Tárcaközi Bizottság*, melynek feladata a tartalék összetételével, illetve a felhasználással kapcsolatos döntések meghozatala, tagjai a belügyminiszter, a honvédelmi miniszter, a földművelésügyi miniszter, a népjóléti miniszter, a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter, a pénzügyminiszter és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok minisztere által kijelölt személyek. A Gazdaságbiztonsági Tartalék kezelője az ipari és kereskedelmi miniszter lett, feladatát és jogkörét a Tartalékgazdálkodási Igazgatóság útján gyakorolta. A rendeletben szerepelt annak lehetősége, hogy a gazdálkodásból származó éves bevételt (tartalékolási díj, késedelmi kamat, kereskedelmi ügyletek adózott nyeresége, az ideiglenesen

²² 1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról - hatálya a gazdaságfelkészítési tervezést szabályozó 131/2003. (IV. 22.) Korm. rendelet elfogadásáig tartott.

²³ A Gazdaságbiztonsági Tartalékról szóló 84/1994. (V. 27.) Korm. rend.

szabad pénzeszközök kamata stb.) a tartalék fenntartási költségek fedezetére, az ezen felüli összeget a vagyon növelésére fordítják.

1. számú ábra. A Gazdaságbiztonsági Tartalék összetétele²⁴

A minősített időszaki, valamint a katasztrófák esetén jelentkező egészségügyi ellátás többletigényeinek biztosítását - az Egészségügyi Tartalékról²⁵ -, az egészségügyről szóló 1976. évi CLIV. törvény alapján, ágazati miniszteri rendelet írta elő. A tartalék összetételét képezte a fegyveres és rendvédelmi szervek állományának ellátásához szükséges egészségügyi fogyóanyagok, gyógyszerek, valamint a szükségkórházak, orvosi segélyhelyek telepítéséhez és felszereléséhez nélkülözhetetlen berendezések, orvostechnikai eszközök és egyéb

²⁴ A szerző által készített ábra, a Gazdaságbiztonsági Tartalékról szóló 84/1994. (V. 27.) Korm. rend.3.§ alapján

²⁵ Az Állami Egészségügyi Tartalékkal való gazdálkodás szabályairól szóló 17/2001. (IV. 28.) EüM rendelet - Hatályon kívül helyezte: 1/2016. (I. 13.) EMMI rendelet 13. §. Hatálytalan: 2016. I. 21-től.

egészségügyi anyagok. Az egészségügyi miniszteri rendelet a feladatok ellátását és végrehajtását a minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó Egészségügyi Készletgazdálkodási Intézethez telepítette.

1998-ban elfogadásra került a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai alapelveiről szóló 94/1998. OGY határozat, amelyben kiemelten szerepel a nemzetbiztonság gazdasági és pénzügyi összetevőjének fontossága. Az 1998-as határozat alapján 2002-ben megszületett az ország biztonságpolitikájáról szóló „Biztonság az új évezredben – a Magyar Köztársaság Nemzeti Biztonsági stratégiája” című dokumentum²⁶. Az 1993. évi honvédelmi törvény alapján megjelent a nemzetgazdaság védelmi felkészítésével és mozgósításával kapcsolatos feladatok végrehajtását szabályozó 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 131-es rendelet), valamint a 2003. évben kiadásra került a befogadó nemzeti támogatás szabályozásáról szóló kormányrendelet is²⁷.

A következő alfejezetben áttekintem a 131-es rendelet tartalékolásra vonatkozó hatályos szabályozását és (az elfogadásra nem került) gazdaságbiztonsági törvénytervezet szabályozási sajátosságait.

A tartalékolásra vonatkozó hatályos szabályozás és a gazdaságbiztonsági törvénytervezet áttekintése, a szabályozások neuralgikus pontjai

Az úgynevezett 131-es rendelet mindmáig meghatározó szabályozója a nemzetgazdaság védelmi felkészítésének és mozgósításának, ezen belül a tartalékképzés rendszerének. Hatálya kiterjedt a közigazgatási és a honvédelemben résztvevő szervekre, valamint a gazdasági és anyagi szolgáltatásra kötelezettekre, vagyis a gazdálkodó szervezetekre, ezzel felöleli a nemzetgazdaság egészét, annak teljes erőforrásrendszerét.

Medveczky Mihály doktori értekezésében leírja, hogy a klasszikus gazdaságmozgósítási tervezésnél a gazdaság teljesítőképességét a háború igényeire méretezték: annak ellenére, hogy a gazdaságmozgósítási szükségletet már minden minősített időszakra számba vették, a

²⁶ 2144/2002 (V. 6) Korm. hat. a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról

²⁷ 176/2003. (X. 28.) Korm. rend. a befogadó nemzeti támogatás egyes kérdéseiről

gazdaság teljesítőkéességét mégis a háború jelentette maximális igénybevételre tervezték.²⁸

A nemzetgazdaság csak akkor képes a válsághelyzetek kezeléséért felelős szervek szükségletét megfelelően biztosítani, ha a saját biztonságos működése garantált, valamint, ha jól működik a reagáló erők válsághelyzeti erőforrásának biztosítására kialakított gazdaságfelkészítési rendszer. A 131-es rendelet alapján a gazdaságfelkészítés nem más, mint „*a védelem- és a gazdaságpolitika részét képező tervszerű, folyamatos, békeidőben folytatott tervezési, szolgáltatási és szabályozási tevékenység, amelynek során a feladatok végrehajtásába bevont központi államigazgatási szervek és a szolgáltatók felkészítik a nemzetgazdaságot a szükség esetén elrendelhető gazdaságmozgósítás feladataira, az erőforrások védelmi célú felszabadítására*”²⁹.

A gazdaságfelkészítéshez szorosan kapcsolódnak a gazdaságmozgósítással összefüggő feladatok, melyek fogalmi meghatározása a következő:

Gazdaságfelkészítési feladatok: „*a békeidőszaki felkészülési szolgáltatások, különösen a gazdaságfelkészítéssel kapcsolatos tervezés, beruházás, készletezés, kapacitás-fenntartás, adatgyűjtés és adat-szolgáltatás*”³⁰;

Gazdaságmozgósítás: „*a külön jogszabály alapján kormánydöntéssel elrendelhető intézkedés vagy intézkedések rendszere, amely a nemzetgazdasági erőforrásoknak a gazdaságmozgósítási helyzet hatékony kezelése érdekében történő szabályozott igénybevételét teszi lehetővé*”³¹.

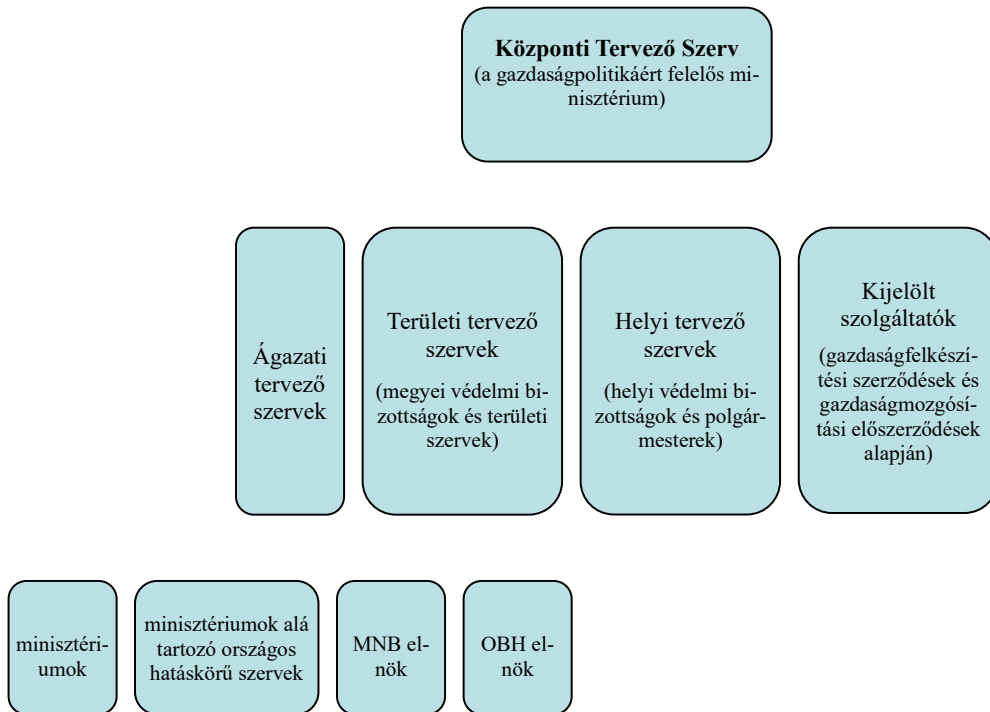
A gazdaságfelkészítésnek és a részét képező gazdaságmozgósítási tevékenységnek a végrehajtás során - a váratlan eseményekre való azonnali, hatékony reagálás érdekében - fontos eleme a nemzetgazdaságban tudatosan és célirányosan képzett, hatékonyan felhasználható védelmi tartalékok rendszere.

²⁸ MEDVECZKY 2005

²⁹ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2.§ b) pont

³⁰ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2.§ c) pont

³¹ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2.§ f) pont

2. számú ábra. A nemzetgazdasági védelmi felkészülést tervező szervek a 131-es rendelet alapján³²

A 131-es rendelet tartalékolásra vonatkozó szabályozásai az alábbiak:

- A gazdaságmozgósítási feladatok erőforrás-szükségletének biztosítása érdekében előírásra került a tervezési kötelezettség a meghatározott tervező szervek számára³³.
- Tételesen felsorolja a gazdaságfelkészítési tervezés – a védelemgazdasági alapterv elkészítése – egyes lépéseit, hozzárendelve a felelős tervező szervezethez.³⁴
- A rendelet tartalmazza a védelmi célú hányadra és a törzskészletre vonatkozó meghatározásokat is a következők szerint: A védelmi célú hányad „az egyes állami tartalékok gazdaságmozgósítási célra készletezett elemeinek

³² A szerző által készített ábra, a 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet II. melléklete alapján

³³ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 5.§ (2) a) pont

³⁴ A gazdaságfelkészítési tervezés módszertani szabályait az 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 1. számú melléklete tartalmazta.

összessége”³⁵, a törzskészlet „a tartalékok egyes elemeire meghatározott, minimális – állandóan raktáron tartandó mennyiségnek megfelelő – készletszint”³⁶.

- Kiemelt jelentősége van a jogszabályban rögzített védelmi célú tartalékolási tevékenységnek, mert ez adja meg a védelmi célú tartalékoknak a jogi alapját. A rendelet 12.§-ban meghatározásra kerültek a védelmi célú állami tartalékok (a továbbiakban: VCÁT), az alábbiak szerint:

„12.§ (2) A gazdaságfelkészítési tervezés során a tartalékból való kielégítési formába a következő ágazati besorolású termékek, félkész termékek, anyagok (a továbbiakban együtt: termékek), gyártóeszközök, berendezések, segédeszközök (a továbbiakban együtt: eszközök) biztosítása sorolható:

- *ipari termékek, eszközök, különösen haditechnikai, hadfelszerelési és közlekedési eszközök,*
 - *hírközlési és informatikai eszközök,*
 - *mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek,*
 - *egészségügyi és gyógyszeripari termékek, gyógyászati eszközök,*
 - *vízügyi és árvízvédelmi termékek,*
 - *pénzeszközök.”*
- A rendelet alapján a védelmi célú állami tartalékok rendeltetés és összetétel szerint lehetnek: *Gazdaságbiztonsági Tartalék* (a továbbiakban: GT)³⁷, *Állami Egészségügyi Tartalék* (a

³⁵ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2.§ r) pont

³⁶ 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet 2.§ q) pont

³⁷ Gazdaságbiztonsági Tartalék: a nemzetgazdaság vagy egy ágazat gazdaságmozgósítási helyzetű működését, a lakosság alapvető ellátását és védelmét, valamint a mozgósított Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek (ideértve a NAV vámszerveit és nyomozóhatósági szerveit is) feladatai végrehajtását szolgáló, lehetőleg több felhasználói igény kielégítésére alkalmas áruk – elsősorban ipari termékek, félkész termékek, alapanyagok –, valamint pénzeszköz. **A gazdaságbiztonsági tartalékot a 336/2015. (XI. 10.) Korm. rendelet megszüntette.**

továbbiakban: *ÁEÜT*)³⁸, *Állami Céltartalék* (a továbbiakban: *ÁC*)³⁹, valamint *Pénztartalékkészlet* (a továbbiakban: *PT*)^{40 41}.

- A rendelet honvédelmi és nemzetbiztonsági szempontból további stratégiai kapacitásokat határozott meg a vállalkozások által fenntartott területeken. Ezek között szerepel az ún. rögzített hadiipari kapacitások, a kijelölt gyártó- vagy javítóinfrastruktúrák, valamint az MH, a rendvédelmi szervek és a vízügyi igazgatóságok által tárolt – az elsődleges beavatkozást segítő – szervezeti készletek. Ezek egyfajta induló készletnek is tekinthetők, mert válsághelyzeti beavatkozás megkezdéséhez azonnal igénybe vehető anyagokat, eszközöket tartalmaznak.

A 131-es rendelet tartalmazta mindazon szabályokat is, amelyek meghatározzák a védelmi célú tartalékok kezelésével összefüggő készletezési, gazdálkodási, finanszírozási, elszámolási rendet.

A GT-t a 336/2015. (XI. 10.) Korm. rendelet megszüntette, így az már nem része a 131-es rendeletben meghatározott készleteknek. A GT tartalékok megszüntetésével többek között megszűnt az élelmiszerek állami készletezése. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az állam ilyen típusú készletezésére szükség van – a világ számos országában megtalálható -, mert ez nem csak a fegyveres és rendvédelmi erők élelmezésének az alapja, hanem megszervezését gazdaságpolitikai, természeti és műszaki kockázatok is indokolják.

Az élelmiszerkészletek megszüntetésével felmerülhet az a kérdés, hogyha bekövetkezne valamilyen átmeneti vagy tartós piaci zavar vagy válsághelyzet, akkor az állam milyen gyorsan és milyen költséggel

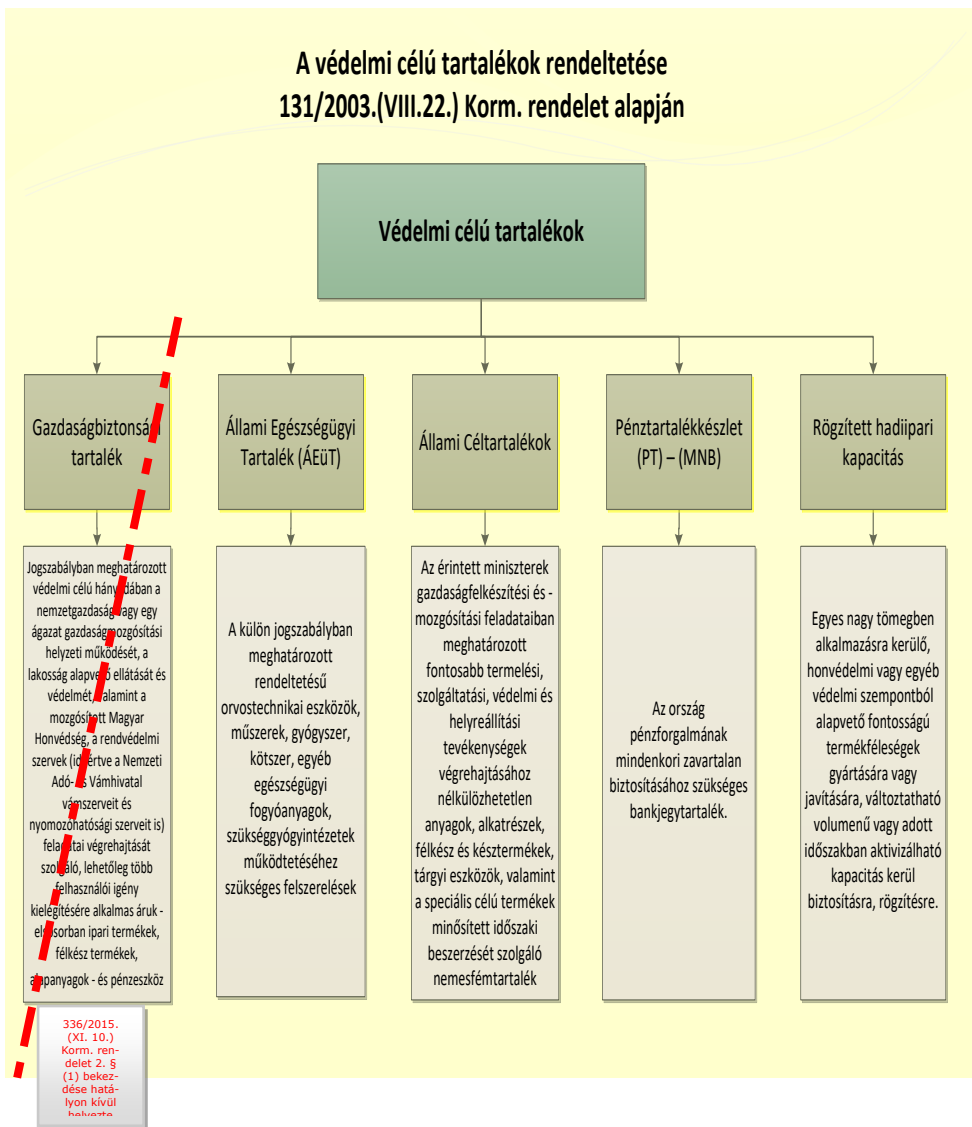
³⁸ Az Állami Egészségügyi Tartalék magába foglalja az orvostechikai eszközöket, műszereket, gyógyszereket, kötszereket, egyéb egészségügyi fogyóanyagokat, szükséggyógyintézetek működtetéséhez szükséges felszereléseket.

³⁹ Állami Céltartalék: az érintett miniszterek gazdaságfelkészítési és gazdaságmozgósítási feladataiban meghatározott fontosabb termelési, szolgáltatási, védelmi és helyreállítási tevékenységek végrehajtásához nélkülözhetetlen anyagok, alkatrészek, félkész és késztermékek, tárgyi eszközök, valamint a speciális célú termékek minősített időszaki beszerzését szolgáló nemesfém-tartalék.

⁴⁰ Pénztartalékkészlet: az ország pénzforgalmának mindenkori zavartalan biztosításához szükséges bankjegytartalék.

⁴¹ Megjegyzem, a GT és az ÁEÜT külön rendeleti szabályozással lett létrehozva a kezelő szervezetek kijelölésével, a 131-es rendelet ezeket egységesen kívánta kezelni.

tudna beavatkozni, hogy a lakosság részére elegendő fogyasztási cikk álljon rendelkezésre.

3. számú ábra. Védelmi célú tartalékok összetétele⁴²

A 2015-ös kormányrendeletet követően a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdaság ellátó központ központi raktárbázisára került az úgynevezett katasztrófavédelmi hányad: homokzsákok, szivattyúk, homokzsáktöltő gépek. A készletek

⁴² A szerző által szerkesztett ábra.

többi részét eladták, megsemmisítették, illetve bizonyos része más miniszteriális szervekhez tartozó háttérintézményekhez került. A GT-vel a továbbiakban külön cikkben kívánok foglalkozni, alapvetően a tárolt katasztrófavédelmi célú készletek kezelése szempontjából.

A cikk szempontjából vizsgálat tárgyát képező tartalékelemek az alábbi ágazatok és kezelők felelősségi körébe tartoznak, amelyeket az 1. számú táblázat tartalmazza.

TARTALÉKOK ÉS AZOK KEZELŐINEK CSOPORTOSÍTÁSA⁴³

1. számú táblázat

Ssz.	Tartalék megnevezése (rendel-tetés, illetve összetétel szerint)	Felelős tárca / szerv	Kezelő
1.	Állami Egészségügyi Tartalék	Emberi Erőforrások Minisztériuma	Állami Egészségügyi Ellátó Központ
2.	Pénztartalékkészlet	-	Magyar Nemzeti Bank
3.	Állami Céltartalék	több ágazati minisztérium felelősségi körében	
3.1	HM AC és a Magyar Honvédség-nél rendszerben tartott harc- és gépjárművek fenntartására tartalékolt alkatrészek, javítóanyagok	Honvédelmi Minisztérium	Honvédség és társaságai
3.2	BM AC, a katasztrófavédelem szempontjából fontos eszközöket tartalmazza	Belügyminisztérium	BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF))
3.3	Közlekedési, Hírközlési ⁴⁴ és Vízügyi AC, különféle mobil hídkészletek	Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt.	<i>kezelője végelszámolás alatt</i>
3.4	Ipari AC (lőszer, gránát, védelmi célú műszerek, személyi légzésvédelmi eszközök, védőruhák gyártásához, továbbá a Paksi Atomerőmű Zrt. tevékenységének zavartalan működtetéséhez szükséges egyes eszközök)	Pénzügyminisztérium	több kezelő

⁴³ A szerző saját táblázata, Medveczky Mihály PhD disszertációja felhasználásával

⁴⁴ Hírközlési és informatikai eszközök: 2007. évi LXXXVI. törvény a villamosenergiáról 24. § - hálózati engedélykötelesek tartalékolási kötelezettségeiről

3.5	GT mezőgazdasági és élelmi-szeripar ÁC ⁴⁵	Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.	<i>A készletek értékesítésre kerültek</i>
3.6	GT védelmi hányada ⁴⁶	Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.	<i>A készletek egy része értékesítésre, a katasztrófavédelmi célú hányad a BM OKF-hez került</i>
3.7	Speciális célú termékek minősített időszakai beszerzését szolgáló nemesfém-tartalék	Pénzügyminisztérium	Magyar Nemzeti Bank

A fentiekén kívül léteznek még - jól elkülöníthető módon - további készletek, amelyeket a 2. számú táblázat tartalmaz.

EGYÉB TARTALÉKOK ÉS AZOK KEZELŐIK CSOPORTOSÍTÁSA⁴⁷

2. számú táblázat

Ssz.	Tartalék megnevezése	Felelős tárca/szerv	Kezelő
1.	Stratégiai érdekű kapacitások, alapvetően gazdasági társaságoknál készletezve, saját ellátás-biztonsági célra készletezett tartalékokkal együtt	Pénzügyminisztérium	több gazdálkodó szervezetnél
2.	Az MH, a rendvédelmi szervek és a vízügyi igazgatóságok saját szervezeteinek készletei	több ágazati minisztérium felelősségi körében	elsődleges beavatkozó szervezet
3.	Szénhidrogén-tartalékok	energiapolitikáért felelős miniszter	képzésük, kezelésük külön jogszabály alapján történik ⁴⁸

Jelenleg minden tartalékfajtaival más és más tárca gazdálkodik, így a tartalékok egységes nyilvántartása nehézkes, ebből következően nincs egy kijelölt adatkezelő, aki képes lenne naprakész, gyors

⁴⁵ 1744/2015. (X.13) Korm. határozat alapján fenntartása nem indokolt

⁴⁶ 336/2015. (XI. 10.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése hatályon kívül helyezte

⁴⁷ A szerző saját táblázata, Medveczky Mihály PhD disszertációja felhasználásával

⁴⁸ Jogszabályok: 2006. évi XXVI. törvény a földgáz biztonsági készletezéséről, 2013. évi XXIII. törvény a behozott kőolaj és kőolajtermékek biztonsági készletezéséről

információkat adni a kormányzati döntésekhez. A fentiekben említett visszapótlás és az új beszerzés végrehajtásának tervezése, illetve ágazati, tárca-szinten való optimalizált végrehajtása sem biztosítható teljeskörűen, együttműködően.

Véleményem szerint a védelmi célú tartalékok tervezésével kapcsolatban a jogszabály hiányossága, hogy az előterjesztő gazdasági ügyekért felelős miniszter és a minisztériuma, mint központi tervező szerv felelősségének megerősítésére csak általános jellegű szabályozásokat tartalmaz.

További problémája a szabályozásnak, hogy nem tartalmazza a nemzetgazdaságban készletezett, védelmi célra is igénybe vehető tartalékok védelmi célú kategorizálásának, felhasználásának szabályait. Nem foglalkozik a gazdaság szereplőinek helyével és szerepével a tartalékolási rendszerben, illetve nem tárgyalja a válsághelyzetekben, az alaprendeltetéstől esetleg eltérő védelmi célra is felhasználható ellátás-biztonsági tartalékoknak igénybevételi eseteit.

A 2004-et követő időszak és a 2010-es kormányváltás jogszabályi környezetéből következő változások

A 131-es rendelet jelenleg az egyetlen a nemzetgazdaság védelmi felkészítésére és mozgósítására, ezen belül pedig a tartalékolás rendszerének szabályozására vonatkozó szabályozás. A szabályozást az elmúlt majdnem két évtizedben az időközben bekövetkezett változások, valamint az egységes törvényi szabályozás igénye miatt többször kellett módosítani.

Az első változtatás 2004-ben közbeszerzés törvényi szabályozása miatt történt, melynek eredményeképpen a 131-es rendelet mentesített egyes védelmi célú beszerzéseket a közbeszerzési eljárás alól. Az újraszabályozás felé hatott a 2003-as kormányzati munkamegosztás megváltozása is, melynek következtében központi tervezőszerveként lett nevesítve a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium.

A 2004. évben végrehajtott alkotmánymódosítás egy fontos pontban hozott új szabályt a gazdaságmódosítás területén, mely szerint alkotmányos kötelezettséggé vált a gazdasági és anyagi szolgáltatási

kötelezettség⁴⁹. A 2004. évi új honvédelmi törvény⁵⁰ és a kapcsolódó végrehajtási rendelet⁵¹ több előremutató szabályozási elemet léptetett életbe:

- a honvédelmi törvény 50. § (1) d) pontja alapján a Kormány az ország védelmi felkészültségének biztosítása érdekében meghatározta a nemzetgazdaság felkészítésével kapcsolatos követelményeket, az ország védelmi célú tartalékait, hadiipari kapacitását, valamint az infrastruktúra honvédelmi célú felkészítésének és fejlesztésének állami feladatait, szabályozta a gazdaság mozgósításáról szóló döntés meghozatalát,
- a honvédelmi törvény gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség fejezetében a 35.§ (2) b) pontja alapján elrendelhetővé tette⁵² a szolgáltatásra kötelezett részére a gazdaság működőképességének fenntartásához, a lakosság alapellátásához szükséges tartalékok és készletek képzésének végrehajtását,
- a honvédelmi törvény a 207. § (1) h) pontjában felhatalmazást adott a kormány számára a gazdaságfelkészítési és -mozgósítási tevékenység szabályozására vonatkozó rendelet kiadására: *„[Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a törvény alapján rendeletben állapítsa meg] „h) a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása (erőforrásainak védelmi célú igénybevétele) feladatai végrehajtásának szabályait.”*, valamint
- a 2004-as honvédelmi törvény végrehajtási rendelete tartalmazta a gazdasági és az anyagi szolgáltatások igénybevételeinek részletes szabályait, meghatározta a Honvédség és a rendvédelmi szervek részére szükséges ingatlanok, szolgáltatások,

⁴⁹ 2004. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról - 6. § (2) Az Alkotmány 70/H. §-a a következő új (3) és (4) bekezdésekkel egészül ki, egyben az eredeti (3) bekezdés számozása (5) bekezdésre változik: (4) A természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhetőek.”

⁵⁰ 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

⁵¹ 71/2006. (IV. 3.) Korm. rend. a 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

⁵² A szolgáltatásra kötelezett részére ezt elrendelhetette – a törvény erejénél fogva:

- a megyei közgyűlés elnöke, a főváros esetén a főpolgármester, illetve
- rendkívüli állapot vagy szükségállapot idején, ha a megyei közgyűlés elnöke, a fővárosban a főpolgármester, a hadkiegészítő parancsnokság vezetője vagy a polgármester intézkedése által bekövetkező idővesztés miatt a honvédségi érdekek sérelmének súlyos és közvetlen veszélye áll fenn, az illetékes katonai szervezet parancsnoka közvetlenül.

technikai eszközök nyilvántartásának, igénybevételi célú kijelölésének, igénybevételi eljárásának módját.

2004-ben az új nemzeti biztonsági stratégia⁵³ meghatározta az ágazatok részére ágazati biztonsági stratégiák létrehozását. Áttekintve a Nemzeti jogszabálytár adatbázisát megállapítható, hogy csak a katonai stratégia készült el⁵⁴. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium elkészítette a gazdasági-pénzügyi biztonsági stratégiát, de az elfogadásra nem került.

Medveczky Mihály ezzel kapcsolatban a következőket írja:

*„A tervezet átfogóan tartalmazta a pénzügyi, valamint az energetikai, az ipari és a közlekedési ágazatok területén meglévő értékeinket, legfontosabb nemzeti érdekeinket, feltárta a meglévő biztonsági kockázatokat, a várható kihívásokat, meghatározta a szükséges tennivalókat és a megvalósításhoz felhasználható eszközöket a fenyegetettségnek kedvezőtlen hatásainak csökkentése, illetve megelőzése érdekében.”*⁵⁵

A 2010-es kormányváltást követően elkezdődött a jogszabályi háttér újraszabályozása. 2011-ben a többször módosított alkotmányról szóló 1949. évi XX. törvény helyett új Alaptörvény, új honvédelmi törvény⁵⁶ és katasztrófavédelmi törvény⁵⁷ került elfogadásra. Még ebben az évben a Kormány a november 30-ai ülésén jóváhagyta a „A nemzetgazdaság biztonságos működésének és védelmi felkészítésének 2012-2030 közötti időszakra vonatkozó átfogó koncepciója” címet viselő dokumentumot, és határozatot⁵⁸ hozott egy gazdaságbiztonságról szóló átfogó szabályozó törvény elfogadására.

Az Alaptörvény több, a gazdaságra vonatkozó taxatív szabályozást tartalmaz, melyek közül az alábbiakat emelem ki:

⁵³ 2073/2004. (IV. 15.) Korm. hat. a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról

⁵⁴ Magyar Köztársaság Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1009/2009. (I. 30.) Korm. hat.

⁵⁵ MEDVECZKY 2015, 13. oldal

⁵⁶ A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény

⁵⁷ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény

⁵⁸ 1410/2011. (XII. 1.) Korm. hat. a gazdaságbiztonsági rendszer létrehozásának feladatairól

- A XXXI. cikk (6) pontja kimondja a *„Honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében - sarkalatos törvényben meghatározottak szerint - mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető.”*
- A 36. cikk a közpénzek fejezetben kimondja, hogy *„az Országgyűlés nem fogadhat el olyan központi költségvetésről szóló törvényt, amelynek eredményeképpen az államadósság meghaladná a teljes hazai össztermék felét. Mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Országgyűlés csak olyan központi költségvetésről szóló törvényt fogadhat el, amely az államadósság a teljes hazai össztermékhez viszonyított arányának csökkentését tartalmazza”. Ettől „csak különleges jogrend idején, az azt kiváltó körülmények okozta következmények enyhítéséhez szükséges mértékben, vagy a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése esetén, a nemzetgazdasági egyensúly helyreállításához szükséges mértékben lehet eltérni.”⁵⁹*
- A minősített időszak helyett a különleges jogrend terminus lett bevezetve, amely tartalmilag hasonlatos a régi alkotmányos szabályozáshoz, egyedül a szükségállapot korábbi „az elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség” tényállása került át a veszélyhelyzet tényállásai közé, ezzel a különleges jogrendi időszakok katonai, rendőrségi és katasztrófavédelmi tagolása egyértelműsítésre került.

A 2011-es honvédelmi törvény gazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása tevékenységek szabályozása terén új szabályokat nem alkotott, lényegében átvette a 2004-es honvédelmi törvény jogszabályi előírásait. A 2011-es honvédelmi törvény új elemként vezette be a honvédelmi igazgatás fogalmát, és kimondta, hogy a honvédelmi igazgatás a védelmi igazgatás részterülete⁶⁰. A szolgáltatások igénybevételeire a 2011-es honvédelmi törvény az alábbiakat határozza meg:

⁵⁹ Alaptörvény 36. § (4), (5), (6) pont

⁶⁰ A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 80. § 12. pont: *„honvédelmi igazgatás: a védelmi igazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amelynek keretében az ország védelmére létrehozott, valamint e feladatra kijelölt közigazgatási szervek, továbbá a honvédelemben közreműködő más szervek ellátják (...) a honvédelemre való felkészítésével, az országvédelemmel és a honvédelmi kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos feladatokat”*

„14. § (1) A szolgáltatások igénybevételét elrendelheti:

- a) az ország egész területére, vagy több megyét érintő részére a Kormány, vagy a Kormány felhatalmazása alapján az adott tevékenységért felelős miniszter,
- b) illetékességi területén a megyei, fővárosi (a továbbiakban együtt: megyei) védelmi bizottság elnöke, valamint a polgármester,
- c) a törvényben meghatározott esetben és feltételek szerint a katonai igazgatás területi szervének vezetője [a továbbiakban az a) - c) pontban felsoroltak együtt: igénybevételi hatóság].”

A tartalékolásra, az erőforrások védelmi célú igénybevételére a 2011-es honvédelmi törvény megtartotta a 2004-es törvényben már szabályozott, a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása (erőforrásainak védelmi célú igénybevétele) feladatainak végrehajtására vonatkozó felhatalmazó rendelkezéseit⁶¹. Ezzel összefüggésben az ágazati minisztériumok – a honvédelmi miniszterrel egyetértésben – felhatalmazást kaptak az országos jelentőségű termelési, ellátási szolgáltatások, az infrastrukturális hálózatok előkészítésének és igénybevételének anyagi jogi szabályainak meghatározására.⁶²

Külön felhatalmazza a törvény a katasztrófák elleni védekezésért felelős minisztert, hogy „a honvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben a fegyveres összeütközések időszakában végrehajtandó polgári védelmi feladatokkal összefüggő felkészítésre, végrehajtásra, valamint készletképzésre vonatkozó részletes követelményeket rendeletben állapítsa meg”.⁶³

Hazánkban az állammal szembeni biztonsági elvárások állandó változása szükségessé teszi a védelmi tartalékolás elveinek és módszertanának időszakos felülvizsgálatát⁶⁴, a tartalékolás rendszerének a reálisan várható veszélyeztetettségi helyzetekhez való igazítását.

⁶¹ A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 81. § (1) i) pont

⁶² A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 81. § (3) c) pont

⁶³ A Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 81. § (4) pont

⁶⁴ A 2010-es kormányváltást követően került elfogadásra a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1105/2011. (IV. 22.) Korm. határozat, illetve a 1140/2011.

Áttanulmányozva a témában készített értekezéseket, publikációkat, valamint a téma kutatása során az alábbi következtetésekre jutottam:

- A védelmi tartalékok fenntartásához, a készletek frissítéséhez és fejlesztéséhez – hasonlóan a védelmi szféra központi költségvetési finanszírozási helyzetéhez – a pénzügyi források nem kellően biztosítottak.
- A tartalékok jelenleg nem egységes ágazati felelősségi kör alá tartoznak, ezért javasolt lenne a tartalékok felülvizsgálatánál azt az elvet követni, hogy legyen azonos a tartalék ágazati besorolása, jellege és követelménytámasztója, egyértelmű a felelős tárca (pl. HM ÁC, BM ÁC stb.)
- A meglévő készletek folyamatos cseréje, illetve megújítása és esetlegesen új képességek támogatását lehetővé tevő készletek beszerzése, biztosítása egyfelől a forráshiányos költségvetés, másfelől a beszerzési szabályok bonyolultsága miatt csak időbeli csúszással, illetve csak hosszú átfutással biztosítható.
- Válsághelyzetben a kezdeti időszakot követően forrásbővülést jelenthet a külföldi segély, azonban ennek mértéke és rendelkezésre állási ideje reálisan nem tervezhető, azzal ténylegesen számolni nem lehet.
- Pályázati forrás igénybevételére a védelmi tartalékképzés területén csak korlátozott lehetőségek állnak rendelkezésre.
- Az üzleti szféra érdektelen, illetve csak pénzügyi ösztönzők megléte esetén hajlandó részt venni a védelmi tartalékolásban.
- Az ÁSZ megállapításából is következően az önkormányzatok ráfordításai marginálisak a készletezés végrehajtásában.

(XII.1) Korm. határozat. Ennek 1. számú mellékletének 9. e) pontja meghatározta, hogy ki kell dolgozni a védelmi célú gazdasági tartalékolási stratégiáról szóló kormány-előterjesztést *2011. július 31-ig*. A kormány-előterjesztés formájában elkészült stratégiai anyag a védelmi tartalékolási rendszer új alapokra helyezését tűzte ki céljául, felölelve az egész ellátás-biztonsági tartalékolás védelmi célokra való igénybevétele lehetőségeinek felkutatását, a gazdaságbiztonsági tartalékok teljes körének információs adatbázisba gyűjtését. Az 1140/2011. (XII.1) Korm. határozatban a Kormány előírta a nemzetgazdasági miniszternek a gazdaságbiztonsági törvény elkészítéséről szóló előterjesztés elkészítését. *Megjegyzem, a gazdaságbiztonsági törvénytervezet elkészült, de az nem került a Kormány, majd a Parlament elé.*

A gazdaságbiztonságot, a tartalékolás jogi szabályozását érintően a 2010-es kormányváltást követően a meglévő szabályozástól eltérő, újszerű szabályozás nem készült, a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és a mozgósítás, valamint az erőforrásainak védelmi célú igénybevételeivel kapcsolatban. Valószínű, ebben érdemi változást a gazdaságbiztonsági törvény elfogadása hozhatott volna. A következő fejezetben ismertetni fogom a *gazdaságbiztonsági törvénytervezet*⁶⁵ (továbbiakban: törvénytervezet) gazdaságbiztonsági tartalékolással kapcsolatos releváns előírásait, amelyek a cikk szempontjából is fontosak.

A gazdaságbiztonsági törvénytervezet védelmi tartalékolási szempontú áttekintése

A törvénytervezet lett volna hivatva átfogó módon szabályozni a gazdaságbiztonsági rendszert, ezen belül a tartalékolást.

A tervezet preambulumban, annak célját illetően az alábbiak olvashatók:

„Az Országgyűlés a nemzetgazdaság válsághelyzeti folyamatos működésének fenntartását (biztonságos működésének védelmét), a lakosság különleges jogrend időszakában történő elégséges ellátását, a beavatkozó szervek válsághelyzeti működési feltételeinek – ezen belül a különleges jogrend időszakában bevezethető rendkívüli intézkedések gazdasági-pénzügyi erőforrás-feltételeinek – tervezését (békeidőszaki biztosítását) szolgáló átfogó (komplex) gazdaságbiztonsági rendszer létrehozása érdekében – az Alaptörvénnyel összhangban – a következő törvényt alkotja.”

A törvénytervezet átfogó jellegére utalt az a meghatározás, hogy valamennyi gazdasági ágazatnál a folyamatos működés érdekében szabályozva legyen a belső biztonsági rend. Itt alapvetően arra kell gondolni, hogy vannak olyan ágazatok - alapvetően az ipari szereplőknél -, amelyek már elkészítették a saját biztonsági rendszabályaikat tartalmazó üzembiztonsági tervüket, és azok betartása, karbantartása, ellenőrzése szabályozott. A törvénytervezet alapján a nemzetgazdaság védelmi felkészítésének alapvetően a különleges jogrendi időszakokban felmerülő igények folyamatos kielégítését kell biztosítani a beavatkozó szervek, a lakosság, a gazdasági szereplők részére.

⁶⁵ A gazdaságbiztonsági törvénytervezet előkészítő időszaka 2014-ig tartott, a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ által delegált szakértőként részt vettem a kidolgozó munkákban.

Továbbá, készen kell állnia a tervezet által meghatározott nemzetgazdasági válsághelyzet „időszakában” felmerülő szükségletek kielégítésére is.

A törvénytervezet meghatározta a gazdaságbiztonsági rendszer elemeit, melyek a következők: a gazdaságbiztonsági tevékenység, a gazdasági és anyagi szolgáltatás, az intézményrendszer, a finanszírozási rend és az információs rendszer. A tervezet szerint a tartalékolási feladatrendszer a gazdaságbiztonsági tevékenység részét képezi.

A gazdaságbiztonsági tartalékolással összefüggésben a Kormány – többek között – meghatározhatta és dönthetett volna az alábbiakról:

- a védelemgazdasági tartalékok minimális készletének mértékéről,
- a központi költségvetési előirányzatról, a védelemgazdasági tartalék tervezésének, fejlesztésének és fenntartásának finanszírozásáról,
- válsághelyzetben az Ellátás-biztonsági tartalék igénybevételeiről, átcsoportosításáról, visszapótlásáról,
- a gazdaságbiztonsági tartalékolással kapcsolatos nemzetközi együttműködés irányelveiről, valamint a tartalék humanitárius segélyezési vagy egyéb nemzetközi célú felhasználásáról és visszapótlásának módjáról.

Az átfogó szabályozásban új elemként szerepelt, hogy a tartalékolásért felelős ágazati miniszter, mint ágazati irányító, bevonásra került volna a rendszer irányításába. A tervezet szerint a mindenkori állami vagyonért felelős miniszter lett volna a védelemgazdasági tartalékért felelős, tulajdonosi jogokat gyakorló kormánytag. Feladatköre alapján:

- létrehozná és működtetné a védelemgazdasági tartalékolás központi koordináló feladatait ellátó szervet,
- meghatározza a tartalékkal való gazdálkodás szabályait, a védelemgazdasági tartalékolás tervezésének módszertanát, természetesen a követelménytámasztó szervet felügyelő miniszter bevonásával,
- koordinálná a gazdaságbiztonsági tartalékolással kapcsolatos tárcaközi feladatokat, és felelne a tartalékolási képességek átfogó nyilvántartásáért.

Ebben a kormányzati feladatmegosztásban az ágazati, valamint az elsődleges beavatkozó szerveket irányító miniszterek kötelesek:

- a gazdaságfelkészítési tervezés során egyeztetni a Védelemgazdasági Tartalék fejlesztésével kapcsolatos tárcaigényeket - igénytámasztóként,
- fenntartani, kezelni a hatáskörükbe, felügyeletük alá tartozó Állami Céltartalékot, és javaslatot kidolgozni a tartalék (folyamatos) fejlesztésére,
- ehhez kapcsolódóan, egy olyan jogkörrel is rendelkeztek volna, hogy vis maior esetében, a Kormány utólagos tájékoztatása mellett, rendelkezhetnek a Védelemgazdasági Tartalékban tárolt készletek igénybevételéről.

A törvénytervezet a gazdaságbiztonsági tartalékolási rendszert is igyekezett átfogó módon, többfelé feladathoz rendelt tartalékcsoportok fenntartásával biztosítani a védelmi célú erőforrásokat. A következő tartalékcsoportok létrehozását határozta meg:

- *Gazdaságbiztonsági Tartalékot*: a korábbi védelmi célú tartalékok, az ellátás-biztonsági tartaléknak nevezett energetikai stratégiai készletek és az élelmiszer intervenciós készlet együttese.
- *Védelemgazdasági Tartalék*⁶⁶: a válsághelyzetben az elsődleges beavatkozó szervek igényeire, a lakossági ellátás biztosítására képzett központi védelemgazdasági tartalékot és az állami céltartalékokat foglalja magába. A központi Védelemgazdasági Tartalék egyesíti az olyan korábbi szétaprózott infrastrukturális készleteket, amelyek több védekezési rendszer céljait szolgálják, illetve jelenleg azonos rendeltetéssel több tartalékkezelőnél vannak tárolva. A kizárólag egy miniszter vagy az MNB elnöke válsághelyzeti feladatait szolgáló tartalék természetesen marad Állami Céltartalékban.
- Két önálló tartalékelemet: az *Állami Egészségügyi Tartalékot* és az *Energetikai stratégiai készletet* (pl. olajszármazékok, gázkészletek), amelyekre a törvénytervezet szabályozása csak a felelős nemzeti fejlesztési miniszter központi

⁶⁶ A Védelemgazdasági Tartalék honvédelmi, katasztrófavédelmi, infrastrukturális, lakosságellátási, helyreállítási és gazdasági képesség megőrzési célú anyagokat, eszközöket foglalna magában.

gazdaságbiztonsági tartalék nyilvántartási kötelezettségéig terjed ki.

A törvénytervezet az azonnal igénybe vehető erőforrások felállítását és rendelkezésre állását az Ellátás-biztonsági, a Védelemgazdasági és az Állami Egészségügyi Tartalék útján tervezte biztosítani. Az ágazatok vonatkozásában az állami céltartalékok szerepe megmaradt volna, vagyis az ágazati miniszter, illetve a követelménytámasztó szerv felügyeletét ellátó miniszter az ágazat vagy a védekezési rendszer válsághelyzetben történő működőképességének biztosítása érdekében az ellátási kötelezettségét továbbra is fenntartja.

Tehát azon tartalékok, amelyek egy miniszternek vagy az MNB elnökének kizárólag válsághelyzeti feladatait szolgálják, továbbra is Állami Céltartalékban maradnának.

A törvénytervezet előremutató módon tudta volna kezelni a gazdaságbiztonsági kérdéseket, ezen belül a tartalékolás kérdéseit is. Átfogó szabályozás született volna, egyfajta keretjellegű szabályozás.

A keretjellegét az adta, hogy csak egységes nyilvántartási szinten érintette bizonyos meglévő tartalékelemek szabályozását (egészségügyi, energetikai), és felhatalmazta volna a Kormányt, hogy rendeletet alkothasson többek közt:

- a gazdaságfelkészítési, a gazdaságbiztonsági tartalékolási, a lakosságellátási tervezési tevékenységek végrehajtásának szabályozására,
- a védelmi célú állami tartalékkészletek központi nyilvántartásának és a kezelés-fejlesztés finanszírozásának tényleges megvalósulására,
- a gazdaságfelkészítési, a lakosságellátási és a védelemgazdasági tartalékolás tervezésének szabályozására.

A törvénytervezet előterjesztése sajnálatosan megghiúsult az előterjesztők egyet nem értésén. A nemzetgazdasági minisztérium előkészítette a szabályozási koncepciót a 1410/2011. (XII. 1.) Korm. határozat 1. a) pontja szerint, és közigazgatási egyeztetésre vitte a törvénytervezetet. Bizonyos pénzügyi kérdések, valamint a kritikus infrastruktúra-védelem elhúzódó jogalkotási kérdései is hátráltatták a tárcák közötti megegyezést.

ÖSSZEGZÉS

Ebben a cikkben bemutattam a védelmi tartalékolás jogi és szervezeti történetét, ismertettem a vizsgált időszak főbb jogszabályainak és stratégiai dokumentumainak ezzel kapcsolatos elveit, szabályozásait. Áttekintettem és bemutattam a védelmi célú tartalékolás rendszerét, a tartalékok típusait, azok főbb jellemzőit, valamint felhasználásuk jogszabályi hátterét.

Megállapítottam, hogy a jelenleg hatályos szabályozás felülvizsgálatra szorulna, illetve szükség lenne a 2014-ben elakadt gazdaságbiztonsági törvénykezés folytatására. Indokolt lenne átfogó módon értékelni és a nemzetgazdasági erőforrásokhoz igazodva, új alapokra helyezni a tartalékolás rendszerét. A vizsgált területtel kapcsolatos jogszabályok és publikációk tanulmányozásából, valamint saját kutatási eredményeimből az alábbi következtetések vonhatók le.

A védelmi tartalékok kialakításához és fenntartásához jelenleg nem áll rendelkezésre elegendő pénzügyi erőforrás, valamint a meglévő tartalékok ágazati felelősségi köre nem egységes. A jelenleg rendelkezésre álló tartalékok cseréje a bonyolult beszerzési szabályok és a szűkös pénzügyi lehetőségek miatt nehézkes. Sajnos, az üzleti és az ipari szféra nem érdekelt a védelmi tartalékok kialakításában és fenntartásában, abban csak költségtérítés ellenében hajlandó részt venni. A készletek kialakításához és fenntartásához szükséges erőforrások nem alapozhatóak adományokra vagy külföldi segélyekre, mert ezek kiszámíthatatlanok és bizonytalanok. Állami szerepvállalás és megfelelő jogszabályi háttér nélkül ez a feladat nem valósítható meg teljeskörűen és megbízhatóan. Jó példa erre a jelenleg zajló COVID-19 világméretű járvány, amely bebizonyította, hogy egészségügyi tartalékok nélkül egyetlen ország sem képes eredményesen megoldani egy egészségügyi válsághelyzetet.

Az új Magyarország Nemzeti biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat kiemelten hivatkozik a nemzetgazdaságra, azon belül is a védelmi ipar fejlesztésére, vagyis a nemzeti önerő biztosítására⁶⁷. Az úgynevezett nemzeti önerőnek kell biztosítania az ország védelméhez szükséges honvédelmi, rendvédelmi, katasztrófavédelmi és terrorelhárítási feladatok

⁶⁷ Magyarország Nemzeti biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 2. pontja alapján

végrehajtásához szükséges erőforrások hátterét.⁶⁸ A nemzeti önerőnek részét kell képeznie egy, a védelmi képességek kiszolgálását elősegítő, megfelelő potenciállal és kapacitásokkal rendelkező védelmi iparnak, amelyet a védelemhez szükséges termékek hazai forrásból való beszerzésének érdekében bővíteni és korszerűsíteni kell.⁶⁹ A védelmi ipar, kapcsolódva a rögzített hadiipari kapacitásokhoz, komoly gazdasági potenciált jelenthetne a tartalékok képzéséhez.

Figyelembe véve, hogy ez a cikk egy kétrészes cikksorozatnak a bevezető, a védelmi célú tartalékolás rendszerszintű ismertetésével és elemzésével foglalkozó része, a következő cikkben a katasztrófavédelmi célú tartalékolás, készletezés jelenlegi rendszerét, a katasztrófavédelmi készletek típusait, az induló készleteket, a központi készletek tervezésének és alkalmazásba vételének sajátosságait tervezem bemutatni.

Felhasznált irodalom

1. JELENTÉS a természeti katasztrófák megelőzésére, elhárítására, következményeinek felszámolására kialakított rendszerek ellenőrzéséről. Állami Számvevőszék, 2011. <https://asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2011/1107j000.pdf?download=true>
letöltés: 2020. 04. 25.
2. Medveczky Mihály: A különleges jogrend egyes kérdései a gazdaságmozgósítás hazai történetéből; Budapest 2015 Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság ISSN: 2416-1365; http://epa.oszk.hu/02700/02733/00001/pdf/EPA02733_velemenyek_katonai_2015_1.pdf,
letöltés: 2020. 04. 24.
3. Dr. Gazda Pál: A védelmi felkészítés és országmozgósítás rendszere; Védelemgazdaságtan (Jegyzet). Magyar Honvédség Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Védelemgazdaságtan Tanszék. Budapest, 1992.

⁶⁸ Magyarország Nemzeti biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 26. pontja alapján

⁶⁹ Magyarország Nemzeti biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 136. pontja alapján

4. Medveczky Mihály: A nemzetgazdaság minősített időszakai teljesítőképesége vizsgálatának elméleti alapjai és a gazdaságmozgósítás tervezésének lehetséges korszerűsítési irányjai, doktori értekezés, Nemzeti közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola; <http://ludita.uni-nke.hu/repository/bitstream/handle/11410/9684/Teljes%20sz%c3%b6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> letöltés: 2020. 04. 25.
5. Koltai Tamás: Termelésmenedzsment. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Typotex Budapest, 2006, https://wiki.estiem.bme.hu/media/targyak/termmen/koltai_tamas-termelesmenedzsment.pdf letöltés: 2020. 04. 26.
6. Báthy Sándor: A stratégiai tartalékolásról, a honvédelmi célú tartalékolás szemszögéből, Katonai logisztika 15. évf. 3. sz. (2007); http://epa.oszk.hu/02700/02735/00063/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2007_3_035-047.pdf, letöltés 2020. 04. 26.
7. Horváth Zoltán: A HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet logisztikai támogató rendszerének kialakítása, feladatai, a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ szerepe a megvalósításban, Katonai Logisztika 21. évf. 1.sz. (2013), ISSN 1789-6398 http://epa.oszk.hu/02700/02735/00075/pdf/EPA02735_katonai_logisztika_2013_1_023-034.pdf 23-34. oldal letöltés 2020. 04. 26.
8. Baán Mihály–Bors István–Csiffáry Tamás–Hári László Kocsis Lajos–Szentés László: Magyarország védelmi igazgatása a közigazgatás új környezetében, Zrínyi kiadó, 2014. https://www.kormany.hu/download/9/68/20000/Magyarorszag_Vedelmi_Igazgatasa_a_Kozigazgatasa_Uj_Kornyezeteben_2014_n.pdf#!DocumentBrowse letöltés: 2020. 04. 26.

Jogsabályok

1. 1912. évi LXVIII. törvénycikk a hadiszolgáltatásokról
2. 1912. évi LXIII. törvénycikk a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről
3. 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről
4. 1947. évi XVII. törvénycikk a hároméves gazdasági tervről
5. 1960. évi IV. törvény a honvédelemről
6. A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény
7. Minisztertanács 3344/1989. sz. határozat

8. 1993. évi XLIX. törvény a behozott kőolaj és kőolajtermék biztonsági készletezéséről
9. A földgáztárolást a földgáz biztonsági készletezéséről szóló 2006. évi XXVI. t
10. 3124/1992. (III. 26.) számú határozat
11. A nemzetgazdaság minősített időszakai teljesítőképességéről, a Magyar Honvédség (a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek) gazdaságmozgósítási igényeinek kielégítéséről szóló 3344/1993. Korm. határozat
12. 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről
13. 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
14. A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat
15. A nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V. 31.) Korm. határozat
16. A Gazdaságbiztonsági Tartalékról szóló 84/1994. (V. 27.) Korm. rend.
17. 1993. évi CX törvény a honvédelemről
18. 1976. évi CLIV. törvény az egészségügyről
19. A Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai alapelveiről szóló 94/1998. OGY határozat
20. A nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet
21. Az Állami Egészségügyi Tartalékkal való gazdálkodás szabályairól szóló 17/2001. (IV. 28.) EüM rendelet
22. A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról szóló 2144/2002 (V. 6) Korm. határozat
23. A befogadó nemzeti támogatás egyes kérdéseiről szóló 176/2003. (X. 28.) Korm. rend.
24. 336/2015. (XI. 10.) Korm. rendelet
25. 2007. évi LXXXVI. törvény a villamosenergiáról

26. 2004. évi CIV. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról
27. 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
28. 71/2006. (IV. 3.) Korm. rend. a 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
29. Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról 2073/2004. (IV. 15.) Korm. határozat
30. 2011. évi CXIII. törvény a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
31. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
32. Gazdaságbiztonsági rendszer létrehozásának feladatairól szóló 1410/2011. (XII. 1.) Korm. határozat